

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Indien 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Indien är en parlamentarisk demokrati med ett självständigt domstolsväsende och ett rättssystem baserat på en skriven grundlag. Landet har en omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna. Indien brukar kallas för världens största demokrati och fria val genomförs regelbundet. Det pågår en ständig och livlig politisk debatt på såväl nationell, som delstatsnivå. Media verkar fritt och utgör en viktig del av den politiska diskussionen och granskningen av makthavarna.

De senaste årens goda ekonomiska tillväxt har lett till att levnadsvillkoren har förbättrats för många människor, särskilt i städerna, och att den absoluta fattigdomen har minskat. Fortfarande lever dock hundratals miljoner människor i fattigdom. En stor del av befolkningen har därmed svårt att åtnjuta grundläggande rättigheter såsom tillgång till mat, bostad, rent vatten, sjukvård och utbildning. Det råder stora variationer mellan olika delstater och regioner. Kvinnor, barn, lågkastiga, personer som tillhör etniska minoriteter och personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta. Våld mot kvinnor och barn, människohandel, tvångs- och barnarbete utgör allvarliga problem och myndigheternas åtgärder för att komma till rätta med problemen har inte varit fullt ut effektiva.

Det råder även brister i rättssäkerheten. Ett allvarligt problem är att rättsväsendet är mycket överbelastat vilket innebär att många får sitta frihetsberövade under lång tid i avvaktan på att få sitt mål prövat. Också polisväsendet är underbemannat och anklagas ofta för att vara korrupt och politiserat. Korruption förekommer i landets domarkår. Tortyr och dödsfall i häkten och fängelser utgör fortsatt stora problem även om myndigheterna vidtar åtgärder för att få ner dödstaten och försöka komma till rätta med

problemen. Indien tillämpar dödsstraff, men inget dödsstraff har såvitt känt verkställts sedan 2004.

I samband med terrorismbekämpning och upprätthållande av den inre säkerheten i landet rapporteras om allvarliga överträdelser av de mänskliga rättigheterna från militärens sida. Detta gäller framförallt i de nordöstra delstaterna och i Jammu och Kashmir, där omfattande kränkningar rapporterats till följd av oroligheterna sommaren 2010. Även militanta grupper gör sig skyldiga till betydande övergrepp. Efter terrorattacken i Bombay i november 2008 har den indiska terroristlagstiftningen skärpts.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Indien har ratificerat de flesta av FN:s centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna:

- *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), samt de fakultativa protokollen om en enskild klagorätt och avskaffande av dödsstraffet.* Indien har ratificerat konventionen men varken undertecknat eller ratificerat tilläggsprotokollen. Ingen rapportering har gjorts sedan 1995 (tidpunkt för inlämning 2001).
- *Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).* Indien har ratificerat konventionen. Rapportering gjordes 2006 vilket då inte hade gjorts sedan 1989 (tidpunkt för inlämning 1991).
- *Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).* Indien har ratificerat konventionen. Ingen rapportering har gjorts sedan 2006 (tidpunkt för inlämning 2010).
- *Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.* Indien har ratificerat konventionen men varken undertecknat eller ratificerat det fakultativa protokollet. Ingen rapportering har gjorts sedan 2005 (tidpunkt för inlämning 2010).
- *Konventionen mot tortyr (CAT) samt det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.* Indien har undertecknat men inte ratificerat konventionen. Protokollet har varken undertecknats eller ratificerats.
- *Konventionen om barnets rättigheter (CRC) samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter respektive om handel med barn och barnpornografi.* Indien har ratificerat konventionen med reservation för artikel 32 och 33 som förbjuder barnarbete. Protokollet om barn i väpnade konflikter och protokollet angående handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades under 2005. Ingen rapportering har gjorts sedan år 2001 (tidpunkt för inlämning 2008).

- *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Indien ratificerade konventionen under 2007. Rapportering skulle ha skett 2010.
- *Konventionen mot påtvingade försvinnanden*. Indien undertecknade konventionen 2007 men har inte ratificerat den.
- *Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1966*. Indien har varken undertecknat eller ratificerat konventionen eller protokollet.
- *Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (ICC)*. Indien har varken undertecknat eller ratificerat konventionen.

Indien granskades år 2008 av FN:s råd för mänskliga rättigheter, i den så kallade universella granskningen av respekten för mänskliga rättigheter (UPR).

I januari 2010 besökte FN:s specialrapportör för giftigt avfall Indien. Bland tidigare besök kan nämnas FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (2009) och specialrapportören för religionsfrihet (2008). I januari 2011 väntas specialrapportören för försvarare av mänskliga rättigheter besöka Indien.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Konflikter och oroligheter med allvarliga konsekvenser för civilbefolkningen förekommer i några delar av Indien, främst i Jammu och Kashmir, i de nordöstra delarna samt i de områden i östra Indien där den maoistiska så kallade Naxalitrörelsen verkar. Civilbefolkningen i dessa områden utsätts för våld och övergrepp både från militanta grupper och från militär och polis.

Under våren 2010 intensifierades oroligheterna i Jammu och Kashmir efter en period av relativt lugn. I början av juni dog en 17-årig pojke efter att ha blivit träffad av en tårgaspatron. Det utlöste den största våldscykeln i delstaten på två decennier. I sammandrabbningarna mellan demonstranter och polis och säkerhetsstyrkor beräknas över 100 personer ha mist livet mellan juni och september. Hundratals personer sårades och många människor anhölls. Polis och säkerhetsstyrkor anklagas av människorättsorganisationer för att ligga bakom utomrättsliga avrättningar, godtyckliga frihetsberövanden och försvinnanden samt fall av övervåld och tortyr.

Allt oftare förekommer rapporter om summariska avrättningar i form av iscensatta konfrontationer, där polis och säkerhetsstyrkor anger att de blivit beskjutna och dödat i självförsvar. Enligt den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (*National Human Rights Commission, NHRC*) var 1 224 av 2 560 fall av poliskonfrontationer som anmäldes mellan 1993 och 2009 iscensatta.

Människorättsorganisationer hävdar att polisen många gånger försöker dölja dödsfall efter tortyr genom att påstå att dödsfallen skett i väpnade sammandrabbningar mellan regeringsföreträdare och militanta motståndsrörelser. Trots att bekännelser framtvungade under tortyr inte får användas som bevis i domstol förekommer det omfattande uppgifter från olika delar av Indien om att häktade och fängslade torteras. Enligt organisationen *Asian Center for Human Rights (ACHR)* är förekomsten av tortyr i fängsligt förvar utbredd och systematisk. Som ett steg i riktning mot att ratificera tortyrkonventionen lade regeringen 2010 fram ett lagförslag som straffbelägger tortyr, *Prevention of Torture Bill*. Förslaget blev dock hårt kritiserat bland annat för att ha en alltför snäv definition av tortyr som inte överensstämmer med internationell rätt. Regeringen har beslutat sig för att revidera förslaget och återintroducera det i parlamentet under 2011.

Även uppgifter om sexuella övergrepp och rån av gripna eller fängslade personer förekommer. Enligt lag är det förbjudet att arresteras en kvinna efter solnedgången såvida inte särskilda skäl föreligger. Fängelserna är kraftigt överbelagda och det råder stor brist på mat och mediciner. Den nationella överbeläggningen uppgår till 42 procent enligt NHRC men varierar i olika delstater. I New Delhi, där situationen uppges vara värst, har överbeläggning sjunkit under de senaste åren men ligger fortfarande på 128 procent. Dödsfall bland gripna och fängslade personer är inte ovanliga. ACHR rapporterade om 1184 dödsfall i fängelser mellan april 2001 och mars 2009, men mörkertalet anses stort då polisen kritiserats för att inte fullt ut följa NHRC:s riktlinjer som anger att alla dödsfall i häkten och fängelser ska rapporteras till kommissionen tillsammans med läkarutlåtande om orsaken till dödsfallet. De nationella säkerhetsstyrkorna har inte skyldighet att rapportera dödsfall av personer som tagits i förvar vare sig i Jammu och Kashmir eller i de nordöstra staterna och gör det inte heller.

Det finns inga uppgifter om att regeringen skulle godkänna försvinnanden, politiska mord eller avrättningar utan föregående rättsligt förfarande, men man har heller inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att effektivt bekämpa dessa fenomen. Försvinnanden förekommer i alla de delar av Indien som präglas av politiska oroligheter.

4. Dödsstraff

Enligt artikel 21 i konstitutionen får en person berövas livet om det sker på laglig grund. Flera lagar föreskriver dödsstraff. Enligt den indiska strafflagen kan elva former av brott leda till dödsstraff. Bland dessa märks mord, kidnappning mot lösensumma och uppror mot regeringen. Därtill finns en rad speciallagar som har dödsstraff i straffskalan, såsom *the Army Act* från 1950,

the *Air Force Act* från 1950, the *Navy Act* från 1956, the *Commission of Sati Act* från 1987 (brudbränning), the *Narcotics, Drugs and Psychotropic Substances (Amendment) Act* från 1988 och the *Scheduled Caste and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act* från 1989. Kampen mot terrorism har medfört att ett växande antal brott medför dödsstraff. Ett lagförslag om att revidera the *Anti-Hijacking Act* från 1982 till att omfatta dödstraff för flygplanskapning, ligger för behandling i parlamentet.

Enligt rättspraxis ska dödsstraffet enbart utdömas i sällsynta undantagsfall, “*the rarest of rare cases*”. Det vanligaste straffet för mord är livstids fängelse. I november 2010 röstade Indien emot en resolution i FN:s generalförsamling som syftade till ett moratorium för dödstraff.

Trots kravet på att domar måste avkunnas offentligt finns ingen officiell statistik över antalet dödsdomar. Enligt *Amnesty International* dömdes minst 50 människor till döden under 2009. Ett trettiotal nådeansökningar ligger för närvarande hos presidenten, som ensam har rätt att benåda dödsdömda. I praktiken konsulteras dock regeringen i nådeärenden.

Den indiska regeringen publicerar inte statistik om dödsstraffets verkställande. Indiska media gör gällande att 55 personer har avrättats sedan självständigheten 1947. Senast kända gången ett dödsstraff verkställdes var i augusti 2004. Det var i sin tur den första, kända avrättningen sedan 1997. Debatten om dödsstraffet är livlig i media och opinionen är delad.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Regeringen införde under 1980-talet ett antal säkerhetslagar i syfte att komma till rätta med självständighetsrörelser i olika delar av landet, framförallt i Jammu och Kashmir. För närvarande finns ett femtontal lagar som behandlar terroristbrott. Därtill finns ytterligare terroristlagstiftning på delstatsnivå. Dessa lagar tillämpas ofta för att gripa misstänkta orosstiftare. Kännetecknande för lagarna är att det ställs lägre krav på bevisning för att få en person fälld för brott. Lagarna ger också utrymme för godtyckliga frihetsberövanden.

Efter terrorattacken i Bombay i november 2008 har en skärpning av terroristlagstiftningen ägt rum. Revideringarna i *Unlawful Activities Prevention Act (UAPA)* innebär bland annat att den redan vaga definitionen av terrorism utvidgas, att antalet dagar en person kan hållas anhållen utan rättslig prövning fördubblas till 180 dagar samt att man tillämpar omvänd bevisbörda det vill säga att den anklagade måste bevisa sin oskuld.

National Security Act (NSA) tillåter att personer som anses utgöra en nationell säkerhetsrisk hålls frihetsberövade i ett år utan rättslig prövning. Lagen gäller i

hela landet förutom i Jammu och Kashmir där motsvarande lagstiftning, *Public Safety Act (PSA)*, tillåter frihetsberövande i upp till två år. Till skillnad mot NSA har den som är frihetsberövad under PSA inte tillgång till juridiskt biträde. Enligt medierapporter har 2 700 personer frihetsberövats i enlighet med PSA sedan 2004.

I samband med oroligheterna i Jammu och Kashmir sommaren 2010 har fokus återigen lagts på den så kallade *Armed Forces Special Powers Act (AFSPA)*, som även tillämpas i nordöstra Indien (Nagaland, Manipur, Assam och delar av Tripura). Genom lagen kan geografiska områden klassas som ”särskilt oroliga områden” (*”disturbed areas”*), vilket ger säkerhetsstyrkor långtgående frihet att gripa och förhöra individer, utöva våld och beslagta egendom. Lagen ger militära styrkor en hög grad av straffrihet och har av vissa människorättsorganisationer dömts ut som drakonisk. Diskussioner om att revidera eller upphäva lagen förekommer i mediedebatten. Hittills har detta dock inte skett.

Medborgarna kan generellt röra sig fritt i landet, med undantag för områden i nordöst där flera delstater är betecknade som skyddsområden (*”restricted areas”*). Utegångsförbud infördes under sommaren 2010 i vissa delar av Jammu och Kashmir till följd av oroligheterna.

Enligt passlagen från 1967 kan medborgare vägras pass om det finns misstanke om att personen kan komma att bedriva verksamhet utomlands som skadar Indiens suveränitet och integritet. Det finns uppgifter om att personer i Jammu och Kashmir under senare år har förvägrats pass. Regeringen tillämpar inte utvisning av sina egna medborgare och man kan emigrera utan restriktioner.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Indien har ett från den verkställande makten självständigt och oberoende domstolsväsende och ett väl utvecklat rättssystem. Anklagelser förekommer dock ofta om att domstolar påverkats av politiska överväganden, framförallt i mål som har med den nationella säkerheten att göra och i domstolar på lägre nivå. Domarna i Högsta domstolen utses av presidenten på premiärministerns rekommendation. Delstatsregeringarna utser domare till distriktsdomstolarna. Särskilda militärdomstolar finns.

Domstolarna garanterar formellt rätten till en rättvis rättegång. De är emellertid överbelastade och underbemannade vilket innebär att många väntar på rättegång i häkten och fängelser - ibland i årtal. Enligt uppgift har cirka 70 procent av de frihetsberövade i landet fortfarande inte blivit dömda för något brott. Vissa tillbringar mer tid i häktet än vad straffet för det misstänkta brottet uppgår till. I syfte att skynda på processen och komma tillrätta med de långa

handläggningstiderna i brottmål har så kallade snabbdomstolar ("fast-track courts") inrättats runt om i landet. Regeringen har även reviderat landets rättegångsbalk, the *Criminal Procedure Code*, så att icke dömda frihetsberövade personer anklagade för brott som inte har dödsstraff i straffskalan, ska frigges om de har suttit inlåsta mer än hälften av den föreskrivna straffperioden för brottet. Kritik har riktats mot att detta endast är en kosmetisk lösning som inte angriper de underliggande problemen. Användandet av förhör genom videokonferens i dessa snabbdomstolar har ifrågasatts. Det finns uppgifter om att advokater inte ges tillfälle att delta vid förhören. Det finns också uppgifter om att hot och påtryckningar använts mot misstänkta under dessa videokonferensförhör.

Det förekommer korruption inom rättsväsendet. En tidigare ordförande i Högsta domstolen har uppskattat att 20 procent av landets domarkår är korrupt. Även domare i Högsta domstolen har varit anklagad för korruption på senare år. Regeringen lade i december 2010 fram ett nytt lagförslag, *Judicial Standards and Accountability Bill*, i parlamentet som innebär ökade möjligheter att ställa domare i de högre rättsinstanserna till svars vid misstänkta fall av korruption. Enligt nuvarande lagstiftning finns ingen sådan mekanism på plats. Lagförslaget innebär bland annat att ett juridiskt råd (*National Judicial Council*) inrättas vars mandat blir att efter anmälan från individer granska fall där domare uppges ha begått tjänstefel. Vid 2010 års utgång behandlades frågan fortfarande av parlamentet.

Lagen om brottmålsprocesser föreskriver att domstolsförhandlingar som huvudregel ska vara offentliga. Undantagen gäller om det som behandlas omfattas av sekretess eller rör den nationella säkerheten. Domar måste avkunnas offentligt.

Kvinnor och män har formellt lika tillgång till rättsväsendet. I realiteten har dock kvinnor och fattiga på grund av svagare ekonomisk, politisk och social ställning svårare att få sin sak prövad i domstol.

Lägsta straffbarhetsålder är sju år. Mellan sju och 16 års ålder gäller särskilda regler och från 16 år likställs personen med en vuxen. Lagen om *Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act*, förstärker skyddet för barn och ungdomar som är föremål för en rättslig prövning och för utsatta barn som behöver särskilt skydd och behandling. Lagen fastställer till exempel att ungdomar som arresteras ska omhändertas av en speciell ungdomsenhet vid polisen, att vårdnadshavare alltid ska informeras om arresteringen samt att lokala myndigheter kan besluta att placera barn och ungdomar på särskilda institutioner istället för i fängelse. Kritik har riktats mot att lagen tillämpas bristfälligt. Ett decennium efter att lagen antagits har endast ett fåtal delstater genomfört den till fullo.

Polisen anklagas ofta för att vara oprofessionell, korrupt och politiserad. Poliskåren är även gravt underbemannad, överbelastad och många poliser saknar adekvat utbildning. Den lag från 1861 som reglerar polisens verksamhet anses vara förlegad och bidrar till att skapa utrymme för maktmissbruk och politiskt inflytande över polisen. Diskussioner om en omfattande reformering av poliskåren har pågått i tre decennier. I syfte att skynda på reformprocessen har Högsta domstolen föreskrivit att regeringen och delstatsregeringarna ska vidtagen rad åtgärder för att göra polisen mer professionell och oberoende av politiskt inflytande. Genomförandetakten är dock långsam och delstater har kritiserats för att inte leva upp till Högsta domstolens krav.

Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (NHRC) bildades 1993. Dess mandat omfattar, med vissa begränsningar, rätten att utreda anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna, intervensera i domstolsärenden som rör påstådda brott mot de mänskliga rättigheterna samt pröva om ny lagstiftning är förenlig med konstitutionen och de internationella MR-konventioner som Indien tillträtt. Vidare kan NHRC göra särskilda rekommendationer till parlamentet och andra myndigheter samt utföra utbildning inom området mänskliga rättigheter. En av NHRC:s begränsningar är att dess utlåtanden endast har formen av rekommendationer och inte är juridiskt bindande. Kommissionen har inte heller rätt att undersöka övergrepp som begås av militären. NHRC har även små möjligheter att driva enskilda ärenden till åtal. Under 2010 räknar man med att komma upp i 100 000 anmälningar om påstådda kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I 20 av 28 delstater finns liknande och självständiga kommissioner för de mänskliga rättigheterna. Kvaliteten på dessa varierar men en gemensam nämnare är att de saknar tillräckliga resurser.

Nationella kommissioner finns även för daliter och för urfolk (*National Commission for Scheduled Castes, National Commission for Scheduled Tribes*), för kvinnofrågor (*National Commission for Women*), för barn (*National Commission for Protection of the Child*), liksom för minoriteter (*National Commission for Minorities*). Ordföranden i dessa kommissioner är medlemmar i NHRC. Kommissionerna för en ganska anonym tillvaro och har inte varit lika framgångsrika i att driva frågor om mänskliga rättigheter som NHRC.

7. Straffrihet

Medlemmar av polis och säkerhetsstyrkorna åtnjuter under vissa omständigheter formell straffrihet enligt flera speciallagar. Inget ansvarsutkrävande har hittills utmätts för de övergrepp som ägde rum i Jammu och Kashmir under sommaren 2010. Det har också rapporterats från vissa regioner att polis och rättsväsende underlåter att ingripa i attacker mot

personer som tillhör religiösa minoriteter. Kritik har till exempel riktats mot bristfälliga rättsliga undersökningar och misslyckanden med att ställa de skyldiga inför rätta efter attackerna mot muslimer i Gujarat år 2002 och kristna i Orissa år 2008 (se avsnitt 16). Den planerade polisreformen väntas leda till ökat ansvarsutkrävande och kontroll av polisen.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet med mera

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna yttrande-, tryck- mötes- och religionsfrihet. Samhällelig debatt genom media och på annat sätt, förekommer i stor omfattning. Demonstrationer är vanliga.

Indien är ett av de länder som har flest nyhetsmedier i världen. Mer än hundra kommersiella TV-stationer sänder program på engelska, hindi och ett stort antal av de övriga språk som talas i Indien. Den indiska pressen, framför allt den engelskspråkiga, har ambitionen att syna statsmakten. Media drar sig inte för att kritisera regeringen och påtala brott mot mänskliga rättigheter. Regeringen kan emellertid förbjuda publikation av "känsligt" material med stöd av *the Official Secrets Act*, som ibland har tillämpats relativt vidsträckt.

Indien hamnar på plats 122 av 178 i 2010 års World Press Freedom Index och har därmed fallit sjutton platser jämfört med den senaste mätningen. Försämringen beror främst på sommarens våldsamheter i Jammu och Kashmir, där myndigheternas restriktioner påverkade det fria nyhetsflödet och journalisters möjligheter att utöva sitt yrke. Stränga utgångsförbud ledde till att dagstidningar inte kunde tryckas och flera regionala TV-kanaler och Facebook-sidor som rapporterade om oroligheterna stängdes av. Flera fall av våld mot journalister från polis och säkerhetsstyrkor förekom. Under året rapporterades även andra fall av övergrepp mot journalister från polismyndigheters sida i delstaterna Uttar Pradesh, Karnataka och Andhra Pradesh.

Det rapporteras även regelbundet om att olika partier, militanta självständighetsrörelser och den organiserade brottsligheten hotar journalister. I juli 2010 attackerades TV-stationen *Headlines Today* av tusentals hindunationalister efter rapporteringar om kopplingar mellan den politiska organisationen RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh) och attacker på muslimska mål. Den svåra arbetssituationen för många journalister riskerar att leda till självcensur. Det förekommer även att utländska journalister nekats inresevisum till Indien på grund av kritisk rapportering.

Det förekommer att regeringen förbjuder viss litteratur med motiveringen att den kan leda till våld eller spänningar mellan folkgrupper. Ett exempel är

Salman Rushdies ”Satansverserna”. Delstatsregeringen i Rajasthan har förbjudit flera böcker som ansetts smäda hinduismen.

En växande andel av befolkningen har tillgång till Internet. Möjligheten att använda Internet är inte inskränkt av staten. Staten förbehåller sig dock rätten till censur, framför allt på basis av nationell säkerhet och moralfrågor. Filmer genomgår censurprövning innan de får visas på bioograferna. Det har förekommit att filmer har förbjudits när de ansetts kränkande för enskilda grupper.

Rätten att utöva sin religion respekteras generellt (se avsnitt 16). Enskilda delstater har dock infört lagar som begränsar möjligheterna att byta religion.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Indien är en federal, demokratisk republik med parlamentariskt styrelsesätt. Indien brukar kallas världens största demokrati. Parlamentet utgör den lagstiftande församlingen och består av två kamrar, Lok Sabha (folkkammaren) med 545 ledamöter och Rajya Sabha (delstatsförsamlingen) med 242 ledamöter. Parlamentsval hålls vart femte år såvida inte parlamentet upplöses tidigare. Delstatsregeringarna väljs med regelbundna intervaller.

Senaste valet ägde rum i april/maj 2009 då 714 miljoner röstberättigade indier gav koalitionsregeringen UPA (United Progressive Alliance), som leds av Kongresspartiet, förnyat förtroende. Valen ansågs vara fria och rättvisa även om vissa våldsamma incidenter rapporterades. Det finns ett stort antal politiska partier. Det ledande oppositionspartiet är Bharatiya Janata Party (BJP). Det var regeringsparti fram till valet 2004.

Presidenten är statschef och innehar formellt även den verkställande makten. I praktiken är dock rollen övervägande ceremoniell. I realiteten innehas större delen av den verkställande makten av regeringen, som leds av en premiärminister.

Indien består av 28 delstater och sju unionsterritorier. Delstaterna har huvudansvaret för att upprätthålla lag och ordning, men centralregeringen tillhandahåller råd och kan ge stöd genom användandet av paramilitära trupper. Centralregeringen har, tillsammans med presidenten, också möjlighet att tillfälligt ta över kontrollen i en delstat som inte klarar av att upprätthålla lag och ordning. De paramilitära styrkorna, liksom säkerhets- och informationsbyråer och den nationella polisstyrkan, lyder under inrikesministern. Militären lyder under försvarsministeriet.

Sedan början av 1990-talet har en decentraliseringsprocess inletts som innebär att delstatsregeringarnas ansvar för ekonomisk utveckling och sociala frågor överförs till så kallade Panchayati Raj-institutioner på bynivå och "Urban Local Bodies" i städer. För närvarande finns tre miljoner valda företrädare för Panchayati Raj-institutioner på distrikts- och lokal nivå. Arbetet med att föra över makten till dessa lokala institutioner går olika snabbt i olika delstater. En stor utmaning är att de sällan har tillräcklig kapacitet eller får tillräckliga resurser från delstatsregeringen för att klara sina uppdrag.

Kvinnor har enligt lag samma politiska rättigheter som män. Sedan 1996 har olika försök gjorts att reservera en tredjedel av platserna i parlamentet och i valda församlingar på delstats- och lokal nivå för kvinnor. Förslaget, *Women's Reservation Bill*, godkändes slutligen av Rajya Sabha i mars 2010 men har ännu inte behandlats av Lok Sabha. Det bör noteras att reformen har genomförts på bynivå (Panchayat) med goda resultat, vilket lett till att parlamentet i augusti 2009 godkände en höjning av andelen platser i byråden som reserverats för kvinnor till 50 procent. I de båda parlamentskamrarna är för närvarande 84 av 787 ledamöter kvinnor, vilket placerar Indien på en 95:e plats av 134 enligt en undersökning som Interparlamentariska unionen gjort. I regeringen innehas 10,3 procent av ministerposterna av kvinnor.

Det indiska politiska livet är livligt och fungerar vanligen i god demokratisk anda, både på nationell och på delstatsnivå. Det rapporteras dock om tveksamma affärer där personer i maktposition utnyttjar sin ställning eller försöker skada politiska motståndare på olaglig väg. Under 2010 har flera stora skandaler med kopplingar till korruption och nepotism uppdagats. Detta diskuteras och debatteras i media och ger ofta upphov till demonstrationer och andra offentliga missnöjesyttringar.

Lagen om allmänhetens rätt till insyn, *Right to Information Act*, innebär utökade möjligheter för medborgarna att få information och insyn i hur regeringar och myndigheter på central- och delstatsnivå arbetar och vilka underlag som ligger till grund för beslut. Lagen har formellt sett inneburit en viktig förändring som ökat medborgarnas möjlighet till insyn i indiska myndigheters arbete. I praktiken rapporteras det dock från många håll om svårigheter att utnyttja de rättigheter som lagen erbjuder.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Enligt konstitutionen ska arbetstagare få skälig lön och ha arbetsförhållanden som möjliggör ett "anständigt liv" med möjligheter att njuta av fritid och

kulturella upplevelser. Det finns ett flertal lagar som reglerar minimilöner, arbetstider och säkerhet på arbetsplatsen. Arbetsmarknadslagstiftningen efterlevs dock bristfälligt och säkerhets- och hälsoläget på olika arbetsplatser varierar. Såväl centralregeringen som delstatsregeringarna genomför arbetsplatsinspektioner för att kontrollera att arbetsrättsliga lagar efterlevs. Arbetsplatsinspektörerna är dock överhopade med uppgifter och det förekommer att deras arbete försvåras av nära kontakter mellan arbetsgivare och politiker. Det blir allt vanligare att domstolarna tar upp mål om arbetsskador.

Arbetslösheten i Indien beräknas till runt 9,4 procent (år 2009-10). Över 90 procent av den arbetsföra befolkningen är dock sysselsatt i en icke organiserad sektor och har därmed begränsat socialt skydd. Många är småbrukare eller har periodvisa arbeten och begränsade inkomster. Ett av regeringens viktigaste reforminitiativ *NREGA (National Rural Employment Guarantee Act)* innebär en 100-dagars arbetsgaranti med minimilön per hushåll och ett program för lånevskrivningar för skuldsatta småbönder.

Indien har agerat som följer i förhållande till centrala konventioner av Internationella arbetsorganisationen, ILO (FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor)

- *Förbud mot tvångsarbete (konventionerna nr 29 och 105)*. Indien har ratificerat båda konventionerna. Tvångsarbete är förbjudet enligt Indiens konstitution och andra speciallagar. Lagarnas efterlevnad varierar dock från delstat till delstat och tvångsarbete förekommer. Det uppstår ofta som ett resultat av en skuldsituation där arbetstagaren arbetar av en skuld (sin egen eller en familjemedlems) till en utlånare/arbetsgivare. Delstatsregeringarna tillhandahåller ett ekonomiskt bidrag för rehabilitering av de arbetare som lyckats ta sig ur tvångsarbete. Arbetsförhållandena för många hushållsanställda är så svåra att de kan betraktas som tvångsarbete. Många barn tvångsarbetar för att kunna betala av familjens skulder.
- *Förbud mot barnarbete (konventionerna nr 138 och 182)*. Indien har inte ratificerat någon av konventionerna. Det finns ingen lagstadgad minimiålder för barnarbete, men lagen förbjuder barn under 14 år att arbeta i fabriker och gruvor, som hushållsanställda, inom hotell och restauranger samt vid arbetsplatser där fara för deras hälsa föreligger. Enligt lag är regeringen skyldig att få bort dessa barn från arbetsplatsen, förse dem med rehabilitering och döma arbetsgivarna till skadestånd. Flera människorättsorganisationer betonar behovet av att ta fram en rehabiliteringsplan för att undvika en situation där de barn som förlorar sina arbeten blir ännu mer utsatta. Lagen kritiserar av människorättsorganisationer

för att den inte inkluderar något skydd för barn mellan 14 och 18 år. (Se även rubrik 15).

- *Icke-diskriminering i arbetslivet (konventionerna nr 100 och 111)*. Indien har ratificerat båda konventionerna. Diskriminering i arbetslivet baserat på kastsystemet är förbjudet enligt konstitutionen. Möjligheter till val av yrke styrs emellertid i stor utsträckning av individens sociala bakgrund. Människor från lägre kast arbetar framför allt inom lågbetalda yrken. Under 2010 introducerade regeringen ett lagförslag om skydd för kvinnor mot sexuella trakasserier på arbetsplatsen som vid utgången av året fortfarande var under behandling i parlamentet.
- *Föreningsfrihet och förhandlingsrätt (konventionerna 87 och 98)*. Indien har inte ratificerat någon av konventionerna men enligt konstitutionen råder föreningsfrihet. Arbetstagare kan etablera fackföreningar utan tillstånd. Anställda inom den offentliga sektorn har begränsad strejkrätt på grund av att de har samhällsbärande funktioner. Regeringen har rätt att under vissa förhållanden förbjuda strejker eller att kalla parterna till medling inom vissa centrala samhällssektorer. Kollektiva avtal är tillåtna och används ofta för att fastställa löner och för att lösa arbetsmarknadskonflikter.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Trots flera nationella program för att förbättra hälsovården är tillgången till grundläggande hälsovård begränsad för stora delar av befolkningen. Tillgången till och kvaliteten på hälsovård varierar stort mellan olika delstater och regioner och mellan stad och landsbygd. På statliga sjukhus, särskilt på landsbygden, råder ofta brist på läkare och annan vårdpersonal, liksom brist på mediciner och utrustning. Bristande tillit till den statliga sjukvården har lett till en expansion av privat sjukvård. Även här råder det stora variationer vad gäller kvalitet. Vissa privata inrättningar kan erbjuda mycket avancerad sjukvård medan andra är av undermålig kvalitet.

Stora framsteg har gjorts för att begränsa befolkningstillväxten. Kvinnor föder idag i genomsnitt tre barn jämfört med sex barn på 1970-talet. Även mödradödligheten har, enligt en gemensam rapport av WHO, Unicef, UNFPA och Världsbanken från september 2010, minskat med 59 procent de senaste decennierna (från 570 per 100 000 år 1990 till 230 per 100 000 år 2008). Samtidigt är Indien, i kraft av sin storlek, fortfarande i topp vad gäller mödradödlighet i absoluta tal. Spädbarnsdödligheten har minskat starkt de senaste decennierna men nedgången har avtagit på senare år och ligger fortfarande högt (53 av 1 000 barn avled före ett års ålder år 2008), med stora skillnader mellan regioner. Var tredje barn i världen med näringsbrist bor i Indien och drygt hälften av alla barn under fem år är underviktiga. En stor del

av befolkningen har inte tillgång till rent vatten och sanitet. Vatten, mark och luft blir allt mer förorenade, särskilt i städerna, och det påverkar människors hälsa negativt. Hälsosituationen och tillgången till vård är sämre för flickor, kvinnor, personer som tillhör etniska minoriteter och lågkastiga.

Hälsosektorns andel av statens totala budget uppskattas till cirka en procent av bruttonationalprodukten (BNP) vilket är mycket lågt i jämförelse med andra länder. Enligt en WHO-studie från 2007-08 rankas Indien som nummer 171 av 175 länder i världen för hur stora utgifter som läggs på offentlig hälsovård. Privata utgifter för hälsovård är flera gånger större än de offentliga. Sammantaget beräknas de privata och offentliga utgifterna för hälsovård uppgå till ungefär fem procent av BNP. Enligt regeringsprogrammet, ”*National Rural Health Mission*”, är målet att offentliga utgifter till hälsosektorn ska öka till 2-3 procent av BNP. Under 2009 initierade regeringen en konsultationsprocess för att ta fram ett lagförslag som ett första steg mot en mer omfattande reform av hälsosektorn.

12. Rätten till utbildning

Flera initiativ har tagits de senare åren för att förbättra utbildningen i landet. Detta har lett till att betydligt fler barn går i skolan och att andelen flickor som går i skolan har ökat. Enligt statistisk från UNESCO kvarstår skillnader i läskunnighet mellan könen: cirka 86 procent av pojkarna mellan 15-24 år är läskunniga i jämförelse med 73 procent av flickorna (2008). Detta är dock en klar förbättring jämfört med tidigare. I femårsplanen för 2008-2012 har regeringen satt som mål att 85 procent av befolkningen ska vara läskunnig vid femårsplanens slut. Enligt den lag som trädde i kraft den 1 april 2010, *the Right to Free and Compulsory Education Act*, ska alla barn i åldrarna 6-14 år ges avgiftsfri grundläggande skolgång. I syfte att göra skolan mer attraktiv och bekämpa undernäring har regeringen infört ett gratis mål mat om dagen i skolorna. Den statliga budgeten för utbildningssektorn uppgår till fyra procent av BNP.

Enligt officiella uppgifter går drygt 82 procent av alla barn i åldern 6-14 år i skolan. Det råder stora skillnader vad gäller tillgång till och kvalitet på undervisning mellan olika delstater och regioner, men generellt är kvaliteten i de statliga skolorna låg. Bristen på kvalificerade lärare och relevanta läromedel är stor. Lokalerna är ofta i dåligt skick. Många skolor saknar toaletter och vatten. Antalet flickor som går i skolan är fortfarande betydligt lägre än antalet pojkar. Barn från lägre kast, personer som tillhör etniska minoriteter, gatubarn, flyktingbarn och barn med funktionsnedsättning har generellt sämre tillgång till utbildning än andra. Antalet barn, särskilt flickor, som avslutar skolan i förtid är högt.

Högre utbildning håller generellt god internationell standard och antalet inskrivna på universitet och högskolor ökar konstant. Indien är ledande inom till exempel informationsteknologi.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Trots den finansiella krisen är tillväxten i Indien fortsatt god. Detta har haft en positiv inverkan på många människors liv och möjligheter, särskilt i städerna. Det finns en växande medelklass som består av uppskattningsvis 200-300 miljoner människor. Huvuddelen av befolkningen utgörs dock fortfarande av fattiga som bor på landsbygden eller i städernas slumområden. Många har begränsad tillgång till mat, rent vatten, hälsovård och utbildning. Det finns ett starkt samband mellan utsatthet och social identitet som kön, etnicitet, kast och funktionsnedsättning och det råder stora skillnader i utveckling mellan olika delstater och regioner i landet. Återkommande naturkatastrofer såsom översvämningar, torka och jordbävningar får varje år förödande konsekvenser för många människor, särskilt de fattiga. Ungefär 22 procent av befolkningen, särskilt kvinnor, barn, lågkastiga och personer som tillhör etniska minoriteter, lider av undernäring. FN:s särskilda rapportör för hälsofrågor menar att det fortfarande förekommer att människor dör av svält och att cirka två miljoner barn dör varje år som ett resultat av allvarlig undernäring och sjukdomar som går att förhindra. Delstaterna har olika förutsättningar att bekämpa fattigdomen i termer av institutionell kapacitet och ekonomiska resurser.

Indien innehar plats 119 av 169 i 2010 års Human Development Index. Fattigdomssiffrorna skiljer sig åt beroende på vilka fattigdomsdefinitioner som används. Enligt det nya internationella mätsystemet MPI (Multi-dimensional Poverty Index) som UNDP använder och som lägger samman indikatorer inom utbildning, hälsa och levnadsstandard räknas 650 miljoner människor eller 55 procent av befolkningen som fattiga. Den nationella planeringskommissionens siffror, som regeringen använder sig av, uppskattar att ungefär 27 procent av landets invånare är fattiga. Enligt den så kallade Tendulkar-kommittén räknas 37,2 procent av befolkningen som fattiga.

Centralregeringen har tagit flera viktiga steg för att bekämpa fattigdomen. Under innevarande mandatperiod har regeringen fokuserat på ”inkluderande tillväxt” (*inclusive growth*) för att lyfta landets befolkning ur fattigdomen. Särskilda satsningar görs på landsbygden, där en majoritet av de fattiga bor. Jordbruksutveckling, utbildning och hälsa liksom situationen för kvinnor, barn, och personer som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk är andra frågor som regeringen prioriterar. Trots goda föresatser påverkas inte sällan reformerna negativt av ineffektiva förvaltningsstrukturer och bristande kapacitet och befogenheter på lokal nivå.

Under 2010 har regeringen diskuterat ett utkast till lagförslag om tryggad matförsörjning, the *National Food Security Bill*, som innebär att varje familj under fattigdomsgränsen ska garanteras 25 kilo subventionerat ris eller vete. Viktiga utestående frågor är vem som ska vara berättigad till subventionerna och hur föreskrifter kring upphandling, lagring och distribution av maten i det nya systemet ska utformas.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Diskriminering av kvinnor är förbjuden enligt lag, men djupt rotade sociala och kulturella traditioner bidrar till att ge kvinnor en underordnad ställning i samhället. Krav på hemgift (trots förbud) och traditioner som bygger på att en dotter lämnar föräldrahemmet vid giftermål medan en son stannar kvar och bidrar till familjens försörjning, har resulterat i att döttrar inte sällan betraktas som mindre värda än söner. Många flickor får mindre mat och omsorg än sina bröder, sämre möjligheter att gå i skola och sämre levnadsvillkor.

Könsbestämda aborter är förbjudet enligt lag men utgör ett växande problem genom den ökade tillgängligheten till fosterdiagnostik. Enligt 2001 års folkräkning gick det i genomsnitt 933 flickor per 1 000 pojkar. Motsvarande siffra 1991 var 927 flickor per 1 000 pojkar. De regionala skillnaderna är stora. I Kerala föds i princip lika många flickor som pojkar medan motsvarande siffra i vissa delar av Haryana och Punjab är mindre än 800 flickor per 1 000 pojkar. Könsbaserad diskriminering fortsätter att utgöra ett omfattande problem. Enligt World Economic Forums mätning för 2009 rankas Indien som 114:e land av 134 för en rad indikatorer för jämställdhet mellan män och kvinnor.

Våld mot kvinnor är utbrett såväl inom hemmet, som utanför. Regeringen är medveten om problemet och vidtar åtgärder för att öka kvinnors skydd. Utöver våld är även hot om fysiskt eller sexuellt våld eller ekonomiska repressalier straffbara enligt lagen om kvinnomisshandel i hemmet. Lagen garanterar även tak över huvudet för kvinnor som utsatts för våld.

Våldtäkt är förbjudet, men media rapporterar dagligen om fall. DNA-tester vid våldtäkt är obligatoriskt enligt lag. Våldtäktsoffer blir ofta socialt brännmärkta och mörkertalet uppskattas vara högt. Definitionen av våldtäkt har kritiserats för att vara för snäv. Regeringen lade under 2010 fram ett förslag till revidering av gällande lagstiftning som omdefinierar och breddar definitionen av våldtäkt.

Det förekommer att nygifta kvinnor dödas eller misshandlas för att mannen och hans familj inte är nöjd med hemgiftens storlek. Frågan har uppmärksamats i samhällsdebatten och enligt en lagändring från 1996 antas

mannen eller hans släktingar vara skyldiga till mord om en kvinna dör i hemmet inom sju år efter giftermålet under förutsättning att man kan bevisa att kvinnan trakasserats av mannen/familjen.

Muslimerna lyder i vissa delar under ett eget civilrättsligt system (sharia), till exempel inom familjerätten. En ny äktenskapslag antogs i mars 2008 som gör registrering av äktenskap obligatorisk. Lagen förbjuder mannen att begära skilsmässa via sms, e-post och telefon. En kvinna kan begära skilsmässa om hon tvingats till sexuellt umgänge.

Hedersmord förekommer, främst på landsbygden och i de norra delarna av landet. Handlingen jämställs med mord och är straffbar enligt indisk lag.

Indien är både rekryteringsområde, transitland och destination för handel med kvinnor och barn. Framförallt sker handel av människor inom landet, men det förekommer även internationell handel. Enligt ILO är människohandeln i första hand förenad med att arbetskraft utnyttjas, men även handel som syftar till sexuellt utnyttjande förekommer. Kvinnor och barn rekryteras ofta i fattigare områden och många barn rekryteras i Nepal till bordeller bland annat i Bombay och Kolkata.

Lagen mot handel med kvinnor och barn (*the Immoral Trafficking Prevention Act - ITPA*) kritiserar för att enbart omfatta handel för sexuella ändamål och utesluta annan människohandel. Tillämpningen av lagen varierar från delstat till delstat men få har dömts under den. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa människohandel och kommersiell exploatering av kvinnor och barn samt riktlinjer för rehabilitering av offer. Satsningar har gjorts för att öka kunskapen om människohandel i samhället.

Enligt officiella siffror beräknas 2,8 miljoner kvinnor arbeta inom sexindustrin, av vilka ungefär 36 procent är minderåriga. Handeln är nära förknippad med annan organiserad brottslighet. Kidnappningar av kvinnor förekommer. Problemet försvåras av att många kvinnor är utbildade, fattiga och inte har kunskap om sina rättigheter. Korruption inom polisen försvårar också bekämpningen av människohandel.

Könsstympning eller andra skadliga ingrepp är såvitt känt relativt ovanligt, men förekommer i begränsad utsträckning inom vissa muslimska sekter.

15. Barnets rättigheter

Barn, särskilt flickor, utgör en utsatt grupp i Indien. Barnadödligheten har visserligen minskat på senare år, men är fortfarande omfattande. Nästan hälften av alla barn lider av näringsbrist. Tillgången till hälsovård och skola är

begränsad för många (se avsnitten 11 och 12). Flickor och pojkar i vissa delstater, på landsbygden och i slumområden har sämre möjligheter att åtnjuta sina rättigheter. Det gäller även barn som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter eller urfolk.

Barnarbete är vanligt förekommande. Antalet barn mellan 5-14 år som arbetar uppgår enligt officiella siffror till 12,6 miljoner (enligt 2001 års folkräkning), men enskilda organisationer och fackföreningar uppskattar att den verkliga siffran är betydligt högre. Många barn sänds hemifrån för att arbeta om föräldrarna inte har råd att försörja dem. Barnarbete förekommer bland annat inom jordbruket, mattindustrin, skofabriker och silkesindustrin. Ett stort antal barn arbetar som tjänstefolk och enligt ILO arbetar cirka två miljoner barn inom hälsovådlig industri, till exempel gruvor. Regeringen söker komma tillrätta med problemet genom lagstiftning (se under rubrik 10), ökad tillgång till undervisning samt genom särskilda program riktade mot barn som arbetar. En särskild myndighet, *National Authority for the Elimination of Child Labour*, har inrättats i syfte bekämpa barnarbete.

Enligt indisk lagstiftning är misshandel av barn straffbart om det medför "onödigt fysiskt eller psykiskt lidande". Barn som bor på gatan är särskilt utsatta för våld och övergrepp. Enligt FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har Indien flest gatubarn i världen. Enligt konservativa beräkningar lever ungefär 11 miljoner barn på gatorna i Indiens städer.

Barnprostitution samt handel med barn är förbjudna enligt lag, men utgör trots detta allvarliga problem. Det förekommer att barn säljs för att användas i prostitution eller för att utföra andra sysslor såsom hushållshjälp. Dessa barn, i de flesta fall flickor, blir ofta utsatta för våld och sexuella övergrepp.

Barnäktenskap är förbjudna enligt lag (flickor ska vara minst 18 år och pojkar 21), men det är vanligt, främst i fattiga familjer, att yngre tonårsflickor gifts bort.

Konflikten i Jammu och Kashmir och i andra delstater i nordöstra Indien har medfört svårigheter för många barn. Barn har utsatts för våld, blivit föräldralösa, upplevt trauman, tvångsflyttats och berövats sin barndom. Majoriteten av de internflyktingar som konflikten gett upphov till har varit kvinnor och barn. Maoister i nordvästra Indien rekryterar enligt uppgift barnsoldater till sina militära operationer.

Indien tog under 2005 fram en handlingsplan för barn, som i stort bygger på principerna i FN:s barnkonvention. Den nationella kommissionen för skydd av barn föreskriver att varje delstat ska etablera en kommission för barnfrågor. Detta har dock endast gjorts i ett fåtal delstater. Människorättsorganisationer

har även riktat kritik mot att kommissionen inte har några reella möjligheter att ingripa i fall där barn far illa.

Under 2009 etablerades en rådgivningsenhet *All India Legal Aid Cell on Child Rights* som ska erbjuda fri juridisk rådgivning i barnfrågor och även utfärda rekommendationer till berörda myndigheter för genomförandet av relevant nationell lagstiftning.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Indien är enligt konstitutionen en sekulär stat. Diskriminering på grund av religion, ras, kast, kön eller födelseplats är förbjuden och det finns ett stort antal lagar som syftar till att skydda olika minoriteters rättigheter. Trots lagstiftningen förekommer omfattande diskriminering särskilt av personer som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk. Inom dessa grupper är kvinnor och personer med funktionsnedsättning värst utsatta.

Över 200 miljoner indier anses tillhöra den lägsta klassen i det indiska kastsystemet, daliterna. Dessa personer diskrimineras på olika sätt i samhället, särskilt på landsbygden och i landets fattigare områden. De bor vanligtvis i en avskild del av byn och hindras från att komma i kontakt med det övriga samhället. De tillåts ofta inte hämta vatten ur byns gemensamma brunn, besöka tempel eller beröra människor från andra kaster. De har vanligtvis enklare och smutsigare arbeten och sämre tillgång till utbildning och sjukvård. Rapporter från FN:s kommitté för avskaffandet av rasdiskriminering beskriver systematiska övergrepp mot daliter, inklusive utomrättsliga avrättningar och sexuella övergrepp mot dalitkvinnor. Regeringen har infört ett system med positiv särbehandling av daliter och lågkastiga för att dessa ska få tillgång till högre utbildning och arbeten inom den offentliga sektorn. Systemet är omdebatterat.

Personer som tillhör etniska minoriteter och urfolk (adivasis) är särskilt utsatta. I förhållande till många andra grupper i det indiska samhället har de sämre hälsa, lägre utbildning, högre andel fattiga och arbetslösa, högre skuldsättning och sämre bostadsförhållanden. En nationell politik för urfolks utveckling har antagits, som reglerar en rad frågor kopplade till landrättigheter och naturresurser, men även sysselsättning, skydd mot tvångsförflyttning, rehabilitering, utbildning och andra rättighetsfrågor.

Det indiska samhället består av många olika religiösa och etniska grupper som överlag lever sida vid sida i fredlig samvaro. Under senare år har dock allvarliga fall av religiöst betingat våld förekommit. I Gujarat 2002 dödades över 1000 personer, huvudsakligen muslimer, av hindunationalistiska sympatisörer i ett

våldsamt upplopp. Många av de döda var kvinnor och barn. Sedan dess har omfattande kritik riktats mot rättsväsendets oförmåga att ställa de ansvariga inför rätta. De senaste åren har vissa framsteg gjorts, bland annat genom att etablera snabbdomstolar för att höra fall relaterade till händelsen.

Under augusti och september 2008 dödades mellan 40 och 100 kristna, många av dem personer som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk, i distriktet Kandhamal i delstaten Orissa i samband med ett hindumilitant upplopp. Över 15 000 människor drevs på flykt. Även i detta fall har kritik riktats mot långsamma rättsprocesser. Under 2010 dömdes flera politiker från det hindunationalistiska partiet BJP för att ha medverkat till upploppet. Totalt har ett sjuttioal personer dömts för olika brott relaterade till händelsen. Enligt en studie om diskriminering mot personer som tillhör muslimska grupper i Indien (Sachar-rapporten, 2006) utgör muslimer omkring tio procent av befolkningen men är underrepresenterade i såväl den privata som den offentliga sektorn. Utbildningsnivån bland indiska muslimer är mycket lägre än bland flera andra grupper i landet. Rapporten rekommenderade ett antal åtgärder att stärka muslimers ställning i arbetslivet, framförallt genom utbildningssatsningar.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexuella handlingar är straffbara enligt sektion 377 i den indiska brottsbalken. Homosexuella, bi- och transpersoner (HBT-personer) utsätts ofta för social stigmatisering och diskriminering på grund av sexuell läggning är utbredd inom alla delar av samhället. Det är vanligt att personer som varit öppna med sin sexuella läggning avskedats. Enligt uppgift förekommer det även att HBT-personer utsätts för hot och förföljelser av polisen.

I en dom från juli 2009 uttalade Delhi High Court att förbudet mot intimt umgänge mellan samkönade personer strider mot konstitutionen och upphävde därmed delar av sektion 377. Domen har överklagats till Högsta domstolen.

18 Flyktingars rättigheter

Indien har inte ratificerat flyktingkonventionen och saknar lagstiftning på flyktingområdet. Därmed finns inget formellt skydd för flyktingar. Beslut om skydd och assistans baseras på politiska och administrativa beslut av regeringen. UNHCR har inte erkänts som internationell organisation, utan verkar inom ramen för UNDP, men organisationens mandat och verksamhet respekteras av de indiska myndigheterna.

Indien fortsätter dock att ta emot och ge asyl till ett stort antal personer som flytt på grund av politisk instabilitet i regionen. Enligt UNHCR finns det i

Indien cirka 185 000 flyktingar främst från Kina, Sri Lanka, Afghanistan och Burma.

Indien har accepterat vissa flyktinggrupper, framför allt från Tibet och Sri Lanka, som i ursprungslandet hotas på grund av sin etnicitet, religion, nationalitet eller politiska tillhörighet, och tillåtit att de stannar i landet. Regeringen bistår generellt dessa flyktingar på olika sätt. De har ofta till exempel rätt till sjukvård och undervisning för sina barn, men många lever i slumområden där tillgången till offentlig service är begränsad.

I vissa delar av landet finns flyktingläger. I nordöst finns flyktingläger för burmesiska flyktingar och i Tamil Nadu bor tamilska flyktingar från Sri Lanka. I Dharamsala i norra Indien och i andra enklaver runt om i landet lever ett stort antal tibetanska flyktingar, inklusive en exilregering ledd av Dalai Lama. I övrigt bor flyktingarna främst i de större städerna.

Indien har även ett stort antal internflyktingar. Människorätsorganisationer uppskattar denna grupp till ungefär 650 000 personer. De flesta av dem har flytt från oroligheter i de nordöstra delarna av landet samt från Jammu och Kashmir.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har en mycket svår situation. Enligt en rapport från Världsbanken 2007 lider mellan 40 och 80 miljoner indier av någon form av funktionsnedsättning. Tillgången till utbildning, hälsovård och arbetstillfällen är begränsad för dessa personer, liksom praktiskt tillträde till offentliga byggnader och kommunikationer. Många personer med funktionsnedsättning utsätts för omfattande social- och samhällelig diskriminering.

Konstitutionen nämner inte uttryckligen funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund. Funktionsnedsattas rättigheter regleras i stället i *Persons with Disability Act* från 1995. Lagen stadgar lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning i samhället och garanterar dem tre procent av arbetstillfällena inom den offentliga sektorn. Lagen efterlevs dock bristfälligt, bland annat därför att genomförandet kopplas till regeringens ekonomiska kapacitet. Försök pågår att revidera lagen. Regeringen satsar få resurser på funktionsnedsatta. Det är framförallt frivilligorganisationer som sköter omvårdnad, rehabilitering och stöd. Det finns få offentliga institutioner för personer med funktionsnedsättning och de som finns är ofta kraftigt överbelagda och saknar tillräckliga resurser.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna rätten att bilda föreningar och det finns en stor mängd lokala organisationer som arbetar med frågor som rör de mänskliga rättigheterna. Det förekommer dialog mellan regering och människorättsorganisationer. Organisationerna får i allmänhet publicera sitt material utan inblandning från myndigheterna. Det förekommer dock försök att påverka organisationers arbete. Det finns flera rapporter om hot mot representanter för människorättsorganisationer.

Organisationer måste vara registrerade för att kunna verka i Indien. Olika delstater har olika lagar och regler för hur detta ska gå till. Särskilda regler gäller för att ta emot donationer och bidrag från utlandet. Enligt en lag som antogs under 2010 krävs att varje organisation förnyar sin registrering var femte år. Organisationer som bedöms vara av ”politisk karaktär” förbjuds att ta emot utländska bidrag. Myndigheterna ska informeras om varje bidrag över en miljon rupies för att kunna härleda finansieringskällan. Lagen anses av människorättsorganisationer som en skärpning av existerande lagstiftning. Lagen har kritiserats för att begränsa utrymmet för frivilligorganisationers arbete.

Under senare år har representanter för internationella organisationer och journalister som arbetar med frågor som rör mänskliga rättigheter i vissa fall vägrats visum till Indien eller beviljats visum först efter orimligt långa handläggningstider.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Flera FN-organ såsom FN:s utvecklingsprogram, UNDP, FN:s barnfond UNICEF, FN:s gemensamma program mot hiv och aids, UNAIDS och FN:s utvecklingsfond för kvinnor, UNIFEM, bedriver verksamhet i Indien i syfte att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna.

Sverige bedriver utvecklingssamarbete med Indien sedan 1950-talet. Det övergripande målet för det svenska utvecklingssamarbetet med Indien är att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Under 2009 antogs en ny strategi för utvecklingssamarbetet med Indien 2009-2013. Strategin innebär en övergång till selektivt samarbete där den viktigaste samarbetsformen är aktörssamverkan främst inom miljö och klimat. Ett annat prioriterat område är hälsa som inriktas på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, hiv/aids samt barn och kvinnors hälsa. Sverige kommer att fortsätta stödja främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter genom

multilateralt bistånd och via svenska enskilda organisationer med verksamhet i Indien.

EU finansierar ett tiotal pågående projekt vad gäller till exempel stöd och rehabilitering av offer för människohandel, tortyr och barnarbete, för skydd av minoriteter och urfolk och för att främja barns rättigheter. EU och Indien håller även regelbundna dialoger i mänskliga rättighetsfrågor.